Nuorisoalan asiantuntijalausunto sivistysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Asia: HE 213/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Teema: Oppivelvollisuus

Nuorisoala ry edistää nuorten osallisuutta yhteiskunnassa sekä kouluttaa, palvelee ja tuo yhteen järjestöissä, kunnissa ja seurakunnissa työtä tai vapaaehtoistyötä tekevät nuorisoalan toimijat. Nuorisoalan jäseninä on noin 140 nuorisojärjestöä ja muuta nuorisoalalla toimivaa yhteisöä – käytännössä kaikki Suomessa toimivat nuorisoalan järjestöt.

Sivistysvaliokunnalle

Kiitämme valiokuntaa mahdollisuudesta lausua talousarviosta.

Tässä lausunnossa korostamme erityisesti seuraavia asioita:

- **Nuorisoala pitää yleisesti oppivelvollisuuslain ja siihen liittyvien lakien täsmennyksiä perusteltuina.** Suhtaudumme myönteisesti työpajatoiminnan mahdollistamiseen väliaikaisena suoritustapana koulupudokkuuden ehkäisemiseksi, mutta pidämme kahden kuukauden enimmäisaikaa liian tiukkana ja kannamme huolta palvelun alueellisesta riittävyydestä sekä opintososiaalisten etuuksien katkeamattomuudesta.
- **Kannatamme oppivelvollisten ensisijaisuutta toisen asteen opiskelijavalinnoissa opintojen nivelvaiheiden edistämiseksi.** Tärkeää on kuitenkin varmistaa, ettei muutos rajaa koulutuksen ulkopuolelle 18–24-vuotiaita ilman tutkintoa olevia nuoria aikuisia.
- **Oppivelvollisuusiän noston vaikutusten arviointi toisen asteen koulupudokkuuden vähentämiseen on vielä vaiheessa.** Nuorisoala pitää ongelmallisena lisätä koulutuksellisia ja valmennuksellisia tehtäviä samalla kun rahoitusta siirretään koulutuksesta työpajoille ilman lisäpanostuksia.

Oppivelvollisuuden suorittamisesta nuorten työpajatoiminnan valmennuksessa

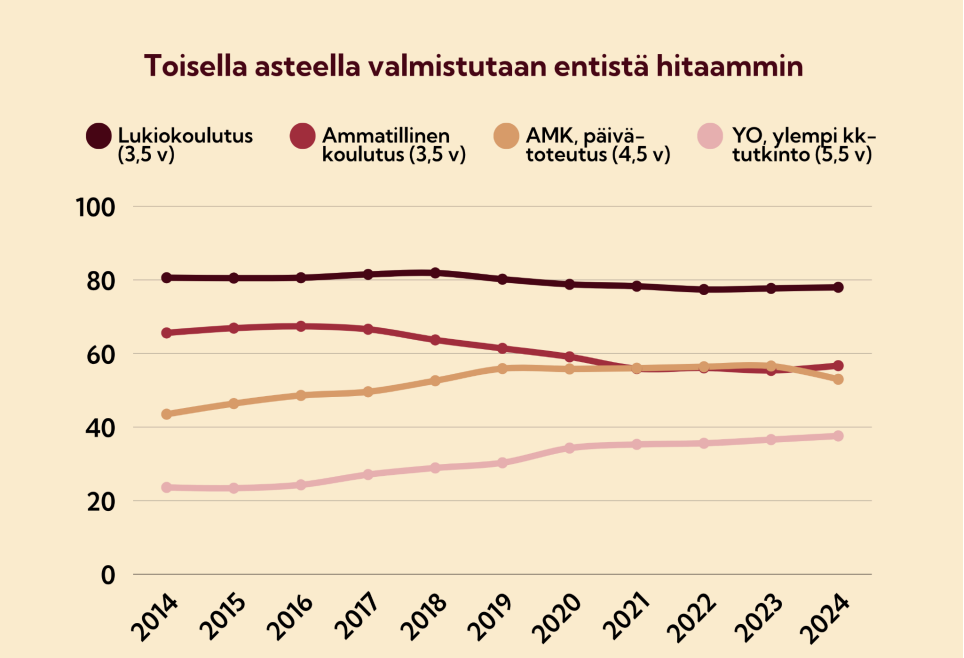
Suhtaudumme myönteisesti ehdotukseen mahdollistaa nuorten työpajatoiminnan valmennukseen osallistuminen väliaikaisena tapana suorittaa oppivelvollisuutta. Muutos on tärkeä keino ehkäistä koulupudokkuutta erityisesti niiden nuorten kohdalla, joilla ei ole vielä riittäviä

Nuorisoala
Nuorisoala ry
Asemapäällikönkatu 1, 00520 Helsinki
nuorisoala.fi
info@nuorisoala.fi

valmiuksia siirtyä suoraan toisen asteen koulutukseen peruskoulun jälkeen. Pidämme kuitenkin esitettyä kahden kuukauden enimmäiskestoa tarpeettoman tiukkana rajauksena. Työpajajakson tulisi tarjota riittävästi lisäaikaa sopivan opiskelupaikan löytämiselle, valmiuksien kerryttämiselle sekä oppimisvaikeuksien kompensoimiselle.

Nuorisoala jakaa lausuntopalautteessa nousseen huolen työpajapaikkojen alueellisesta riittävyydestä ja saavutettavuudesta, sillä nuorisolaissa työpajatoimintaa ei ole säädetty kunnille velvoittavaksi palveluksi. Hallituskauden 2023–2027 aikana nuorten työpajatoiminnan rahoitus on vähentynyt 16 milj. eurosta 14 milj. euroon (14 %:n vähennys), ja toimintaa tarjoavien kuntien osuus on laskenut 71 prosentista 65 prosenttiin. Vuonna 2025 työpajajakson suorittaneista nuorista 33,9 prosenttia siirtyi opiskelemaan.[1] Vaihtoehtoinen väliaikainen suoritustapa oppivelvollisuudelle ei täten ole yhdenvertaisesti saavutettavissa, ellei työpajatoiminnan rahoitusta onnistuta turvaamaan pitkäjänteisesti.

Esitys muuttaa myös työpajatoiminnan luonnetta ja rahoitusperustetta. Jos valmennuksen kysyntä kasvaa oppivelvollisuuden suorittamisen vuoksi, palvelun mitoitus on turvattava myös sille kohderyhmälle, jolle työpajatoiminta on viimesijainen ja kuntouttava palvelu. Lisäksi nuorisotyön ja koulutuksen järjestäjän välinen työn ja kustannusten jako vaatii täsmentämistä. Esityksessä ei osoiteta uudistukseen lisärahoitusta, vaan rahoitus siirretään oppivelvollisuuskoulutuksesta. Samaan aikaan opintojen keskeyttäminen on korkeinta ammatillisessa koulutuksessa ja opintojen eteneminen on yleisesti hidastunut myös toisella asteella[2]. Vielä vuonna 2025 17,6 prosenttia 25–29-vuotiaista oli ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa[3]. Pelkkä rahoituksen uudelleen kohdentaminen ei riitä kattamaan uudistuksen mahdollisia positiivisia kannustinvaikutuksia joilla alueellisia ja rakenteellisia koulutuseroja kurottaisiin umpeen.

[1] Lupa- ja valvontavirasto. (2026). Nuoret valmentautujat työpajoissa vuosina 2014–2025.
[2] Tilastokeskus. (2026b). 13wf. Tavoiteajassa valmistuminen (%) vuosina 2014–2024.
[3] Tilastokeskus. (2026a). 12bs. 15 vuotta täyttänyt väestö koulutusasteen, maakunnan, kunnan, sukupuolen ja ikäryhmän mukaan, 2007–2025.

Nuorisoala
Nuorisoala ry
Asemapäällikönkatu 1, 00520 Helsinki
nuorisoala.fi
info@nuorisoala.fi

Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä

Kannatamme oppivelvollisuuslain 7 §:n 3 momentin joustavoittamista siten, että oppivelvollisuus ei keskeydy vähintään kuukauden kestävän tilapäisen ulkomailla oleskelun aikana, mikäli oppivelvollinen osallistuu vastaavaan ulkomaiseen opetukseen tai koulutukseen. Muutoksella voidaan ehkäistä tarpeettomia keskeytyksiä oppivelvollisuuden suorittamisessa nuorten moninaisissa elämäntilanteissa.

Matka- ja majoituskorvauksista

Lakiesityksessä laajennetaan majoitus- ja matkakorvauksia siten, että ne määräytyvät lähimmän tutkintokohtaisen oppilaitoksen mukaan. Samalla korvauskriteereihin lisätään yli 3 tunnin päivittäinen matka-aika tutkintoon valmentavissa koulutuksissa. Nuorisoala pitää muutoksia kiitettävänä, sillä koulutuksen on oltava saavutettavaa asuinpaikasta riippumatta. Matka- ja majoituskorvauksia laajentamalla parannetaan koulutuksen tosiasiallista saavutettavuutta erityisesti harvaan asutuissa kunnissa ja vammaisten nuorten yhdenvertaisten koulutuspolkujen edistämiseksi. Harrastamisen Suomen mallin toisen asteen pilotin yhteydessä on syytä arvioida myös harrastusten saavutettavuutta suhteessa välimatkoihin.

Järjestyssäännöistä ja mobiililaitteiden haltuunotosta

Esityksessä maininta järjestyssäännöistä lisättäisiin tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta (TUVA) annetun lain 26 §:n 1 momenttiin, ja samaan pykälään lisättäisiin poikkeus perusopetuslain 36 d §:n 1.8.2025 voimaan tulleesta mobiililaitteiden haltuunotosta. **Nuorisoala pitää perusteltuna, ettei mobiililaitteiden haltuunottoa sovelleta TUVA-koulutuksessa.** Laitteiden ja verkkoympäristöjen käyttöön liittyvien haasteiden ratkomisessa tulee ensisijaisesti luottaa mediakasvatukseen ja tutkittuun tietoon. Vuonna 2024 76 prosenttia nuorista ilmoitti olevansa päivittäin tai melkein päivittäin yhteydessä ystäviinsä sosiaalisen median kautta.[4]

Oppivelvollisuuden ensisijaisuudesta

Esityksessä oppivelvolliset huomioitaisiin ensisijaisesti lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijavalinnassa, jotta jokaiselle peruskoulusta valmistuvalle mahdollistettaisiin koulutuspaikka. Nuorisoala kannattaa, että oppivelvollisen sivistyksellisiä oikeuksia ja aitoa mahdollisuutta kiinnittyä koulutukseen vahvistetaan. **Korostamme kuitenkin, ettei oppivelvollisten etusijan tulisi rajata koulutuksen ulkopuolelle hieman vanhempia nuoria aikuisia, kuten 18–24-vuotiaita nuoria, joilta toisen asteen tutkinto vielä puuttuu.** Lisäksi on tarpeen arvioida ensikertalaiskiintiön vaikutuksia koulutuspolun kokonaisuudessa.

Oikeudesta maksuttomaan koulutukseen

Esityksessä kaksois- ja kolmoistutkinnon suorittajan oikeus maksuttomaan koulutukseen päättyisi vasta, kun opiskelija on suorittanut ammatillisen tutkinnon ja ylioppilastutkinnon. Pykälän

[4] Kesä ja kännykät – Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus. (2024). Yhteydenpito eri ihmisryhmiin sosiaalisen median kautta (%)

sanamuodon täsmennys poistaa aiempaan muotoilun tulkinnanvaraisuuden ja turvaa selkeämmin maksuttomuuden toteutuminen kaksois- ja kolmoistutkinnon suorittajille.

Lopuksi

Kannustamme sivistysvaliokuntaa harkitsemaan kahden kuukauden aikarajan pidentämistä työpajavalmennuksena suoritetuissa opinnoissa sekä opintososiaalisten etujen kertymisen mahdollistamista myös työpajavalmennusjakson ajalta. Nuorisoala kannattaa oppivelvollisuuden suorittamisen edistämistä vaihtoehtoisissa oppimisympäristöissä ja korostaa monipuolisia palvelumuotoja opintojen loppuun saattamiseksi. Sosiaaliturvan ja etuuksien, kuten toimeentulotuen ja koulutuksen maksuttomuuden, tulee kuitenkin tukea nuoria katkeamatta, vaikka palvelumuoto muuttuisi oppivelvollisuutta suorittaessa.

Esityksen lakimuutokset toteutetaan valtiontaloudessa olemassa olevien määrärahojen puitteissa, eikä kunnille aiheutuvia ohjaus- tai seurantavelvoitteita pidetä tarpeeksi merkittävinä perustelemaan lisärahoitusta. Kustannusneutraali toteutus saattaa jättää opintojen edistämistä koskevat tavoitteet vaillinaisiksi suhteessa kuntien sivistystoimen ja nuorisotyön sopeutuspaineisiin. Korkeimmassa koulupudokkuuden ja syrjäytymisen riskissä olevien nuorten kohdalla tukipalvelujen ja yksilöllisten järjestelyjen tarve korostuu. Näihin tarpeisiin on halvempaa vastata ennaltaehkäisevästi kun nuori on vielä iältään oppivelvollisuuden piirissä. Haluamme myös korostaa nuorisotyön merkitystä oppimiserojen kaventamisessa. Koulu- ja oppilaitosnuorisotyö tulee taata kaikissa perus- ja toisen asteen oppilaitoksissa, sillä se tarjoaa toimivia malleja ryhmäytymiseen sekä kiusaamisen ja syrjinnän ehkäisyyn, mitkä tukevat suoraan opintomenestystä. Pysyvällä perusrahoituksella nuorisoalalle taattaisiin synergiahyödyt nuorten työpajatoiminnan, toisen asteen koulutuksen, harrastamisen sekä muun opintojen pariin kannustavan nuorisotyön välillä.

Helsingissä 19.10.2026

Aleksi Sandroos

Puheenjohtaja

Anna Munsterhjelm

Toiminnanjohtaja

Nuorisoala ry

Lisätiedot: vaikuttamisen asiantuntija Samuli Leppämäki
samuli.leppamaki@nuorisoala.fi, 0449021518